

# Jednym Głosem dla Psychiatrii

Kwartalnik Rzecznika Praw Pacjenta poświęcony  
wszystkim, którym dobro psychiatrii leży na sercu

**Łukasz Kaczka**

o pracy prawnika w szpitalu psychiatrycznym

**Święta i spotkania wigilijne**  
w Szpitalu Drewnica w Ząbkach

**Lodołamacze**



# BIURO RZECZNIKA PRAW PACJENTA

Zastępca Rzecznika Praw Pacjenta

Grzegorz Błazewicz

Rzecznik Praw Pacjenta

Bartłomiej Chmielowiec

Dyrektor Generalny

Jarosław Fiks

## DEPARTAMENT DO SPRAW ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Dyrektor: Damian Marciniak

Sekretariat: Magdalena Wróbel-Pawelec

Zastępca Dyrektora: Anna Panufnik-Onaszkiewicz

Małgorzata Strowska

Elżbieta Bartosiewicz

Wydział Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego I

Specjalista: Aleksandra Wenelczyk

Wydział Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego II

Specjalista: Sylwia Kozarzewska

## RZECZNICZY PRAW PACJENTA SZPITALA PSYCHIATRYCZNEGO

### 1. Województwo dolnośląskie

Danuta Rucińska

### 2. Województwo kujawsko-pomorskie

Sebastian Sobierajski

### 3. Województwo lubelskie

Justyna Dąbrowska

Magdalena Koguc

Małgorzata Kowalczyk

### 4. Województwo lubuskie

Krystyna Grochmalska

### 5. Województwo łódzkie

Małgorzata Staśkowiak

Joanna Zdanowicz

### 6. Województwo małopolskie

Agata Jakubowska

Małgorzata Kozieł

Maciej Zieliński

### 7. Województwo mazowieckie

Maria Gańczyk-Wojciechowska

Magdalena Głowacka-Ludwiczak

Katarzyna Latuszek-Pasternak

### 8. Województwo opolskie

Liliana Widawska-Szymków

### 9. Województwo podkarpackie

Dorota Bobko

### 10. Województwo podlaskie

### 11. Województwo pomorskie

Kamila Jakóbowska

Dorota Marcinkowska

### 12. Województwo śląskie

Adriana Hajdarowicz

### 13. Województwo warmińsko-mazurskie

Anna Bejnar

Ewa Górko

### 14. Województwo świętokrzyskie

Zdzisław Skuza

### 15. Województwo wielkopolskie

Dominika Opała

Magdalena Popiołek

Katarzyna Stępczak

Dane kontaktowe wraz z wykazem podmiotów, w których pełnią funkcję Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, znajdują Państwo na stronie Rzecznika Praw Pacjenta pod adresem:

<https://www.gov.pl/web/rpp/rzecznicy-praw-pacjenta-szpitala-psychiatrycznego>



*Jest taki dzień...  
Bardzo ciepły, choć grudniowy.  
Dzień, zwykły dzień,  
W którym gasną wszelkie spory.*

*Jest taki dzień,  
W którym radość wita wszystkich,  
Dzień, który już  
Každy z nas zna od kołyski...*

Czerwone Gitary, Jest taki dzień

## ***Drodzy Czytelnicy,***

mamy zaszczyt spotkać się z Państwem w szczególnym czasie.

Okres Świąt Bożego Narodzenia, to dobry moment na zatrzymanie się i na refleksję nad tym, dokąd idziemy i jakie mamy cele. Wspominamy też czas spędzany z najbliższymi, rodzinne biesiadowania przy stole pełnym smakołyków, świąteczną atmosferę przy choince.

To bardzo cenne wspomnienia z naszego życia, które pozwalają nam łatwiej adaptować się do różnych, bywa że zupełnie odmiennych okoliczności.

Czas Świąt na zawsze pozostaje dla nas przestrzenią, w której bardziej otwieramy się na drugiego człowieka, dostrzegamy wyjątkowość naszych relacji. Łatwiej wybaczymy sobie wzajemnie błędy i chcemy dzielić się dobrem. Z ogromną nadzieją i ciekawością patrzymy w przyszłość – wszak już niedługo Nowy Rok!

Z tej okazji na Państwa ręce składamy od zespołu *Jednym Głosem dla Psychiatrii* serdeczne życzenia radości, życzliwości, zdrowia i oczywiście ciekawej lektury – tworzonego zawsze z sympatią i ogromnym szacunkiem dla Państwa – kwartalnika.

Elżbieta Bartosiewicz

z-ca Dyrektora  
Departamentu Zdrowia Psychicznego



# ŁUKASZ KACZKA

## BARDZO WAŻNE JEST ZAUFANIE POMIĘDZY PERSONELEM MEDYCZNYM A PRAWNIKAMI

Praca prawnika w szpitalu wymaga otwartości w wypełnianiu obowiązków wykraczających poza standardowe zadania. Jestem dumny i bardzo cieszę się, że mogę uczestniczyć w rozwoju Szpitala Babińskiego i codziennie pomagać współpracownikom i pacjentom. O swojej pracy opowiada Łukasz Kaczka – radca prawny Szpitala Klinicznego im dra J. Babińskiego w Krakowie i członek Rady Młodych Ekspertów przy Rzeczniku Praw Pacjenta.

Rozmawiała: ALEKSANDRA WENELCZYK

### JEST PAN CZŁONKIEM RADY MŁODYCH EKSPERTÓW (RME) OD POCZĄTKU JEJ POWSTANIA. CO UDAŁO SIĘ OSIĄGNAĆ RADZIE I JAKIE SPRAWY CHCIAŁBY PAN PORUSZYĆ W RAMACH JEJ DZIAŁALNOŚCI?

Bardzo cieszę się, że Rzecznik Praw Pacjenta powołał Radę Młodych Ekspertów, w ramach której młode pokolenie lekarzy, psychologów, pielęgniarek, terapeutów zajęciowych czy prawników może wyrazić swoje zdanie i zgłaszać konstruktywne wnioski mające na celu poprawę funkcjonowania systemu opieki psychiatrycznej w Polsce.

W obecnej kadencji Rady udało nam się zrealizować praktycznie wszystkie postawione przed nią zadania. Omawialiśmy na bieżąco proponowane zmiany w obszarze psychiatrii dorosłych oraz dzieci i młodzieży. W naszych pracach wspieraliśmy reformę pilotażowych centrów zdrowia psychicznego dla dorosłych, w tym

włączenie w nią szpitali psychiatrycznych. Zajmowaliśmy się również nowymi zasadami udzielania świadczeń opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży oraz świadczeniami specjalistycznymi w tym psychogeriatrycznymi. Podejmowaliśmy kwestię zapewnienia oparcia społecznego dla seniorów z zaburzeniami psychicznymi, pozostających pod opieką szpitali psychiatrycznych. Interweniowaliśmy również w sprawie planowanego zwiększenia minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek w opiece psychiatrycznej i leczeniu uzależnień, które mogło skutkować niekorzystnym dla pacjentów ograniczeniem dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej.

Stanowiska Rady były również odpowiedzią na pandemię COVID-19, np. w sprawie hospitalizowania pacjentów w kryzysie psychicznym z koronawirusem, priorytetu szczepień pacjentów z zaburzeniami psychicznymi czy w kwestii umorzenia niewykonanych kontraktów podmiotów leczniczych z NFZ powstałych w okresie epidemii.



Nasze stanowiska były podstawą wystąpień Rzecznika Praw Pacjenta do Ministra Zdrowia, Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia, czy też odpowiednich konsultantów.

Mam nadzieję, że w dalszych pracach Rady będziemy mogli analizować przyjmowane rozwiązania prawne w obszarze psychiatrii.

### **SKĄD POMYSŁ, ABY ZWIĄZAĆ SWOJE ŻYCIE ZAWODOWE PRAWNIKA Z PSYCHIATRIĄ? DLACZEGO AKURAT SZPITAL KLINICZNY IM. DR. JÓZEFA BABIŃSKIEGO W KRAKOWIE?**

Kariere zawodową rozpocząłem właśnie w Szpitalu Babińskiego w Krakowie, później przez kilka lat zdobywałem doświadczenia zawodowe w administracji publicznej, w firmach prywatnych, jak też w kancelarii radcowskiej. Jednak przez cały ten czas dzięki wspinałym, zaangażowanym w swoją pracę współpracownikom, szpital psychiatryczny w krakowskim Kobierzy nie był w mojej pamięci.

Nie miałem, więc innego wyjścia, jak po zdobyciu uprawnień zawodowych powrócić do Szpitala Babińskiego, by realizować się zawodowo w jego murach.

### **CZYM WYRÓŻNIA SIĘ PRACA PRAWNIKA W SZPITALU PSYCHIATRYCZNYM? JAKIE WYZWANIA STAWIA?**

Praca prawnika w szpitalu psychiatrycznym wymaga posiadania unikalnych kompetencji w zakresie prawa medycznego, w szczególności w zakresie udzielania świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień.

Bardzo ważna jest otwartość na pojawiające się problemy, na które często nie można znaleźć wprost odpowiedzi w przepisach. Należy być gotowym na rozwiązywanie trudnych problemów prawnych związanych z sytuacją pacjentów, zdarza się, że wykraczających poza obowiązki szpitalne. Osobiście zawsze trudne są dla mnie

przypadki naszych pacjentów psychogeriatrycznych „porzucanych” przez bliskich w murach Szpitala.

### **Z JAKIM NAJWIĘKSZYM WYZWANIEM W SWOJEJ PRACY SIĘ PAN SPOTKAŁ?**

W ostatnim czasie niełatwym zadaniem było interpretowanie szybko zmieniających się norm prawnych. Misją prawnika szpitala psychiatrycznego jest przede wszystkim zagwarantowanie bezpieczeństwa prawnego personelowi medycznemu, który powinien mieć możliwość poświęcenia się udzielaniu świadczeń opieki zdrowotnej pacjentom, a nie interpretacji przepisów. Niestety postępujący wzrost liczby unormowań prawnych i ich ciągle nowelizacje znacznie utrudniają realizowanie powyższego celu mojej pracy.

Dodatkowo kolejny raz wspomnę o trudnościach związanych z zagwarantowaniem opieki pacjentom psychogeriatrycznym, w szczególności, gdy rodzina „porzuca” pacjenta w szpitalu. Niestety bardzo często są to sytuacje bez wyjścia, wobec braku możliwości powrotu pacjenta do środowiska rodzinnego. Wtedy doświadczeni pracownicy socjalni, organizują dalszą opiekę dla pacjenta, w zależności od jego stanu zdrowia, w domu pomocy społecznej lub zakładzie opiekuńczo-leczniczym.

### **DLACZEGO WAŻNE JEST, ABY PSYCHIATRIĄ ZAJMOWAĆ SIĘ W SPOSÓB KOMPLEKSOWY, NIE TYLKO Z PUNKTU WIDZENIA LEKARZA, ALE RÓWNIEŻ PRAWNIKA?**

Nie jest możliwe prawidłowe udzielanie pacjentom świadczeń opieki zdrowotnej bez znajomości przepisów prawa. Dlatego lekarze, pielęgniarki, psychologowie, ratownicy medyczni, terapeuci i pozostały personel w szpitalu psychiatrycznym znają przepisy ustawy o ochronie zdrowia psychicznego czy ustawy o prawach pacjenta i Rzecznika Praw Pacjenta. Jednak w sytuacjach wątpliwych muszą mieć możliwość zasięgnięcia opinii i przedyskutowania sprawy

z prawnikiem. Wspólnie jesteśmy w stanie zinterpretować przepisy, często rozwiązując -skomplikowane sytuacje. W końcu pewnym standardem jest, że przepis kończy się w miejscu, w którym zaczyna się problem.

Bardzo sobie cenię współpracę, ze wszystkimi grupami zawodowymi w szpitalu. Prawnik często nie widzi kwestii, które są jasne i klarowne dla lekarza, pielęgniarki, psychologa, ratownika medycznego czy terapeuty. Bardzo ważne jest też w szpitalu zaufanie pomiędzy personelem medycznym a prawnikami. Ja sam cieszę się, że mogę czerpać z wiedzy i doświadczenia współpracowników. Nasze działania są ukierunkowane na dobro naszych pacjentów i wszyscy pracujemy kierując się tą naczelną zasadą.

### **ZBLIŻAJĄ SIĘ ŚWIĘTA. Z JAKIMI PROBLEMAMI NATURY PRAWNEJ PACJENCI SPOTYKAJĄ SIĘ W SZPITALU W TYM OKRESIE?**

Znowu wrócę w tym miejscu do pacjentów w podeszłym wieku, którzy właśnie w tym czasie – przed świętami – są „porzucani” w szpitalach. Niestety nie dysponujemy rozwiązaniami prawnymi, które „zmusiłyby” rodzinę do zaopiekowania się dziadkiem lub babcią.

Okres epidemii jest dodatkowo trudny ze względu na ograniczenia związane z odwiedzinami w szpitalu czy też brakiem przepustek w okresie wzrastającej liczby zachorowań (kolejnych fal pandemii).

### **JAK WYGLĄDAJĄ ŚWIĘTA W SZPITALU?**

Święta Bożego Narodzenia to trudny czas w szpitalu. Pracownicy oddziałów szpitalnych starają się by był on dla pacjentów jak najbardziej zbliżony do warunków domowych, m.in. organizują wspólne Wigilie Oddziałowe, w trakcie której przygotowywany jest poczęstunek dla pacjentów, śpiewane są kolędy oraz wszyscy mają możliwość złożenia sobie życzeń świątecznych.

W okresie przedświątecznym odbywa się spotkanie pacjentów z Dyrekcją Szpitala, w trakcie którego błogosławieństwem obecnym udziela kapelan szpitala, składane są życzenia bożonarodzeniowe i śpiewane kolędy. Szpital Babińskiego zapewnia również poczęstunek dla pacjentów. Pacjenci oraz personel Szpitala mają też możliwość uczestniczenia we mszy świętej w kaplicy szpitalnej.

Dodatkowo działająca przy szpitalu Fundacja Pomocy Chorym Psychicznym im. Tomasza Deca, w której aktywnie działają pracownicy szpitala, przekazuje paczki dla pacjentów przebywających w czasie Świąt Bożego Narodzenia w oddziałach szpitala. Fundacja przekazuje również paczki indywidualne dla najbiedniejszych i najbardziej potrzebujących pacjentów Zespołów Leczenia Środowiskowego oraz podopiecznych Fundacji z mieszkań chronionych.

W czasie epidemii Fundacji udało się zorganizować dużą zbórkę paczek dla pacjentów, które później trafiły do rąk podopiecznych szpitala. Mam nadzieję, że dzięki zaangażowaniu Fundacji również tym roku Krakowianie otworzą swoją serca dla pacjentów szpitala.

Jednocześnie szpital zawsze umożliwi pacjentom spędzenie Świąt w domu z rodziną poprzez udzielanie pacjentom przepustek w tym właśnie czasie.

### **CZEGO ŻYCZYŁ BY PAN NA NADCHODZĄCY 2022 ROK PACJENTOM, A CZEGO PERSONELOWI I SWOIM WSPÓŁPRACOWNIKOM W SZPITALU?**

Moje życzenia będą sztamkowe! W nadchodzącym 2022 roku życzę zarówno pacjentom, jak i współpracownikom dużo zdrowia, w szczególności psychicznego, bo zdrowie, jak mawiał mój dziadek, jest najważniejsze. Dodatkowo wszystkim nam – związanego z powyższym – rychłego wygaśnięcia epidemii COVID-19.



# ŚWIĘTA I SPOTKANIA WIGILIJNE W SZPITALU DREWNICA W ZĄBKACH

Święta Bożego Narodzenia to czas szczególny, pełen magii, radości i oczekiwania. Czas spełniania marzeń, pojednania, okazywania sobie wzajemnej miłości i troski. Niestety, nie wszyscy mogą go spędzić wspólnie ze swoimi najbliższymi, we własnych domach. Wśród tych osób są pacjenci oddziałów psychiatrycznych, którzy ze względu na trwające leczenie muszą pozostać w szpitalach.

## SPOTKANIA WIGILIJNE

W Mazowieckim Szpitalu Wojewódzkim Drewnica w Ząbkach od wielu lat organizowane są spotkania wigilijne dla całej społeczności szpitalnej. Przygotowania do tego wydarzenia zaczynają się już w listopadzie. Na zajęciach terapeutycznych pacjenci wspólnie z terapeutami przygotowują ozdoby świąteczne, które w późniejszym czasie upiększają szpitalne pomieszczenia, a także wykonują piękne karty świąteczne, wysyłane do zaprzyjaźnionych placówek. W tym czasie rozpoczynają się próby do przedstawienia Bożonarodzeniowego, a na szpitalnym holu pojawiają się żywe, pachnące lasem choinki będące prezentami od Nadleśnictwa Drewnica. W przeddzień spotkań wigilijnych na korytarzach szpitalnych unoszą się zapachy dań świątecznych przygotowywanych w ramach zajęć kulinarnych.

Spotkania wigilijne zawsze rozpoczynają się życzeniami składanymi przez Zarząd i Dyрекcję Szpitala oraz zaproszonych gości. Jest to czas, kiedy z pacjentami spotykają się także przyjaciele Szpitala, którzy przez cały rok pomagają i wspierają ich

leczenie oraz rehabilitację. Te chwile są niepowtarzalne przede wszystkim dzięki chorym. Ich zaangażowanie w przygotowania uroczystości, wspólne gotowanie dań, czy szykowanie stołów, pokazuje jak istotną rolę w terapii pełni cała społeczność szpitala.

## JASEŁKA

Każdego roku tradycyjnie wystawiane są także Jasełka zarówno przez pacjentów, jak i pracowników. Przedstawienia te dostarczają publiczności wielu wzruszeń, a przekazywane w nich wartości zawsze podkreślają jak ważny jest drugi człowiek, szczególnie chory, potrzebujący akceptacji i wsparcia. Przedstawienia przygoto-





wane przez pacjentów Szpitala często są wystawiane w kościele parafialnym dla mieszkańców Ząbek. Misteria te gromadzą liczną widownię, ponieważ w sposób wyjątkowo wzruszający i piękny przekazują to, co w Świętach Bożego Narodzenia jest najważniejsze.

### SPOTKANIA OPŁATKOWE

Kolejnym świątecznym aspektem bez którego nie ma Świąt Bożego Narodzenia, jest łamanie się opłatkiem i składanie życzeń. Są to szczególnie wyjątkowe momenty, w których wszyscy są razem i tworzą rodzinny nastrój, bez względu na role jakie pełnią w Szpitalu. Po przeżyciach duchowych, następują doznania smakowe, czyli konsumpcja pysznych dań wigilijnych, wspólne kolędowanie, a dla chętnych pamiątkowe zdjęcia z Mikołajem pod wystrojoną choinką. Epidemia koronawirusa nieco tłumi świąteczną radość ze względu na obostrzenia związane ze stanem epidemiologicznym. W obliczu obowiązujących ograniczeń w Mazowieckim Szpitalu Wojewódzkim Drewnica nie organizuje się ogólnoszpitalnych spotkań wigilijnych. Jednak personel Szpitala nie pozwolił, aby pacjenci to odczuli. Zamiast jednej wspólnej Wigilii, w każdym oddziale odbywają się małe, kameralne spotkania. W dzień poprzedzający Wigilię Zarząd Szpitala odwiedza z opłatkiem oddziały szpitalne, składając podopiecznym Bożonarodzeniowe życzenia. Dzięki darczyńcom i personelowi do każdego oddziału trafiają świąteczne smakołyki.

### KOLĘDOWANIE

W Szpitalu Drewnica okres Bożonarodzeniowy jest bardzo wyjątkowy. Tuż po Świętach pacjentów odwiedzają środowiska teatralno-wokalne, aby wspólnie pokolędować lub podzielić się przygotowanymi przez siebie Misteriami Bożonarodzeniowymi. Tradycyjnie w szpitalu gości Chór z Instytutu Jana Pawła II, a także orkiestry, grupy przedszkolne, szkolne. Pacjenci bardzo chętnie biorą udział w takich wydarzeniach i aktywnie włączają się w kolędowanie, co potwierdza jak ważne w terapii jest także obcowanie z kulturą i sztuką.

### PRZYJACIELE

Pomimo obostrzeń zaprzyjaźnione placówki również nie zapominają o podopiecznych Szpitala: przedszkole „Pod Muchomorkiem” ofiarowało pierniki, Nadleśnictwo Drewnica dostarczyło pachnące choinki, Szkoła podstawowa nr 2 w Ząbkach przygotowała ozdoby na choinki oraz nagrała przedstawienie Bożonarodzeniowe, które pacjenci mogli obejrzeć na nośnikach multimedialnych. Współpraca w takich chwilach z placówkami zewnętrznymi, głównie z dziećmi i młodzieżą, stanowi podstawę do przeciwdziałania izolacji, marginalizacji oraz wykluczeniu społecznemu osób chorych psychicznie.

Choć Wigilia spędzona w szpitalu nie zastąpi tej prawdziwej, domowej to kierownictwo oraz personel Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego Drewnica w Ząbkach ma nadzieję, że chociaż przez chwilę pacjenci mogą zapomnieć o leczeniu, szpitalnych salach oraz rozłące z domem i bliskimi.





# LODOŁAMACZE

**Z pasją i dumą o sowych podopiecznych opowiadają pacjenci, a personel wskazuje na terapeutyczny wpływ zwierząt. Wszystkie te opowieści łączy ten sam mianownik niezwykle właściwości zwierząt na funkcjonowanie pacjentów.**

Przemierzając oddziały psychiatryczne spotykamy się nie tylko z pacjentami i personelem ale mamy również okazję natrafić na przeróżne gatunki zwierząt. Spotkania te każdorazowo wywołują nasz uśmiech i stają się przyczynkiem do bardzo sympatycznych i ciekawych rozmów.

Kiedy w latach 60-tych ubiegłego wieku psycholog Boris M. Levinson zaczął zauważać dobroczynny wpływ psów na nawiązywanie kontaktów z pacjentami jego teorie w gronie ówczesnych specjalistów psychiatrii budziły skrajne emocje.

Do dziś zooterapia zwana też animaloterapią jest dość słabo zanalizowana w rygorystycznych badaniach naukowych ale coraz więcej dowodów wskazuje na to, że zwierzęta mogą wspomagać powrót do zdrowia. Przeprowadzane badania sugerują, iż zwierzęta pomagają w schorzeniach różnego typu – łagodzą stres, podnoszą nastrój, pomagają nabrać siły, poprawić zmysł równowagi, zwiększyć motywację czy zaangażowanie w relacje społeczne. Zwierzęta pomagają również zmniejszyć lęk, poczucie samotności. Wspierają zachowania społeczne, zwiększają wiarę we własne możliwości, a także kondycję fizyczną.

Specjaliści ze Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, którzy przeanalizowali literaturę z opisami badań, przekonują, że zwierzęta mogą być wykorzystywane w prewencji, leczenia i rehabilitacji zaburzeń psychiatrycznych, np. depresji, zaburzeń lękowych, schizofrenii czy procesów otepiennych. Aktywność zwierząt jest dość prosta i w większości przewidywalna, dzięki czemu dobrze czują się z nią osoby z różnego typu problemami. Z przepro-

wadzonych analiz wynika, iż zwierzęta wywołują zainteresowanie chorych i stymulują ich funkcje sensoryczne. Mogą odwrócić uwagę od choroby. Kontakt ze zwierzętami ma wpływ na funkcjonowanie człowieka nawet po zakończonej terapii. To jak twierdzą naukowcy z Katowic sprawia, że zwierzęta „doskonale sprawdzają się w procesie terapeutycznym osób z zaburzeniami psychicznymi”.

W praktyce zwierzęta przebywające na oddziałach znajdują się pod opieką personelu – najczęściej terapeutów zajęciowych którzy wraz z pacjentami dbają ich dobrostan. Zwierzęta ta znajdują się również pod opieką weterynaryjną.

Zwierzęta w szczególności psy oraz koty zdomowały się przy ośrodkach terapii uzależnień. Pacjenci przebywający w nich na długotrwałych pobytach terapeutycznych w ramach działań rehabilitacyjnych podejmują opiekę nad tymi zwierzętami a wywiązywanie się z zadań jest oceniane przez społeczność terapeutyczną.

Niezapomniane dla mnie spotkanie miało miejsce w kilka miesięcy temu w jednym z oddziałów



psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży gdzie w dni robocze, wraz z psychologiem, na oddział wbiega maltańczyk o imieniu Doktor. Jego przyjscia „do pracy” wypatrują zarówno mali pacjenci jak i personel. Sam pies doskonale wywiązuje się ze swoich obowiązków. Pilnuje oddziału a jego radosne podskakiwanie przełamuje wszystkie dystanse i dziecięce lęki.

Moje pierwsze doświadczenia związane z pobytami zwierząt w bliskiej obecności chorych miały miejsce już kilka lat temu kiedy nowozatrudniony lekarz szpitala psychiatrycznego zwiózł do parku Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego Psychiatrycznego barany. Byłam pełna wątpliwości czy takie działanie przyniesie pozytywne efekty. Szybko złapałam się na tym, iż przy każdorazowej wizytacji placówki z przyjemnością wypatrywałam ich na terenie parku i stałam się posiadaczką pokaźnej kolekcji ich zdjęć. Pacjenci ożywiali się na ich widok obserwując ich zachowania i zwyczaje. Kilku z nich podjęło się nad nimi opieki polegającej na ich dokarmianiu. Ich beczenie i stukot wpisały się w codzienność i są nieodłącznym elementem tego miejsca.



W swojej kilkuletniej praktyce zawodowej obserwowałam pacjentów opiekujących się również zółtami, rybkami, papugą, kurami i chomikiem.

Zooterapia może być stosowana równolegle z innymi terapiami i sposobami leczenia, nie zakłcając podstawowej formy leczenia, w szpitalach, domach opieki społecznej, hospicjach i innych ośrodkach opieki medycznej. Światowa Organizacja Zdrowia oficjalnie uznała pozytywny wpływ obecności zwierząt na zdrowie człowieka, przede wszystkim w leczeniu chorób wiekowych, psychicznych, chorób wieku starczego, a także w łagodzeniu bólu.

Samą zooterapię reguluje odpowiednie prawo a w 2006 r. w Katowicach powstał Związek Zooterapeutów i Przewodników Zwierząt Pracujących. <http://www.zooterapia.org.pl/>.

#### Źródła:

1. Boguszewski D, Świdorska B, Adamczyk JG, Białoszewski D: Ocena skuteczności dogoterapii w rehabilitacji dzieci z zespołem Downa. *Doniesienia wstępne. Prz Med Uniw Rzesz Inst Leków* 2013; 11(2): 194–202. Katarzyna Gircys-Poedniok1, Robert Pudło1, Agnieszka Szymbal2, Natalia Pasierb1
2. Katedra i Oddział Kliniczny Psychiatrii, Wydział Lekarski z Oddziałem Lekarsko-Dentystycznym w Zabrze, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
3. Katedra i Klinika Pediatrii, Wydział Lekarski z Oddziałem Lekarsko-Dentystycznym w Zabrze, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach.
4. Zdjęcia – archiwum prywatne





# ROZSTRZYGNIĘCIE KONKURSU „MOGĘ, POTRAFIĘ, CHCĘ”

Na początku br. zaprosiliśmy pacjentów zakładów opiekuńczo-leczniczych psychiatrycznych, oddziałów psychogeriatrycznych, a także innych oddziałów psychiatrycznych, na których znajdowali się pacjenci w wieku senioralnym do udziału w konkursie organizowanym przez Rzecznika Praw Pacjenta „Mogę, Potrafię, Chcę”.

Celem konkursu było stworzenie scenariuszy terapeutycznych dostępnych dla osób zainteresowanych ich realizacją, promowanie dobrych praktyk oraz wymiana doświadczeń i podkreślenie roli terapii zajęciowej w procesie leczniczym osób zmagających się z kryzysem psychicznym.

Otrzymaliśmy ogromną ilość prac i po burzliwych obradach jury zdecydowało się nagrodzić następujące projekty:

**I MIEJSCE** – „Słowa Leczą” Pani Zofia Wójcik i pacjenci Szpitala św. Łukasza w Tarnowie

**II MIEJSCE** – ex aequo „Mogę, potrafię, chcę” Pani Ewy Dmochowskiej i pacjentów Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Rasztowie oraz „Pomocni Owińska – Spójrz na świat ich oczami” Pani Weroniki Nadolnej, Pani Sandry Żukowskiej i pacjentów Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego i Rehabilitacji Medycznej w Poznaniu

**III MIEJSCE** – „Inspirowane naturą” Pań Katarzyny Maciejczuk i Elżbiety Żyżyk-Andruszewicz oraz pacjentów Szpitala Psychiatrycznego w Choroszczy

## WYRÓŻNIENIA:

1. „Razem możemy więcej” (Beata Sołtys, Kamila Wentland, Sławomira Buszewicz, Monika Ludviček, Katarzyna Starkiewicz, Dorota Janas-Szyszko i pacjenci Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego Psychiatrycznego w Ciborzu)



2. „Moja droga” (Maria Kubera, Małgorzata Giełżyn, Agnieszka Sadowska i pacjenci Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Śremie)
3. „Malujemy obrazy bez użycia farb” (Joanna Kozłowska, Martyna Piekarska i pacjenci Szpitala Psychiatrycznego w Choroszczy)
4. „Ścieżka zdrowia” (Anna Nawrocka, Ewa Płończak i pacjenci Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Śremie)
5. „Słodko, zdrowo, kolorowo” (Anna Dudziak, Roksana Rzesutek, Mateusz Koziura i pacjenci Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Specjalistycznym Szpitalu im. ks. Bp. Nathana w Branicach)
6. „Zmalowane duszą” (Agnieszka Gaińska, Małgorzata Słomska i pacjenci Szpitala Psychiatrycznego w Choroszczy)

Wszystkim laureatom serdecznie gratulujemy i dziękujemy tym, którzy wzięli udział w konkursie.

# ZATRZYMAJCIĘ SIĘ NA CHWILĘ!

Każdego dnia budzisz się raz z to lepszym a raz gorszym nastawieniem. W głowie masz pełno myśli. Myślisz o dniu wczorajszym, myślisz o tym, co przyniesie „dzisiaj”?

Każdego dnia starasz się nieść pomoc, w taki sposób, jaki potrafisz najlepiej. Jesteś empatyczny, wyrozumiały i cierpliwy.

Każdego dnia, choć w jednym procencie próbujesz zmienić świat na lepszy. Uśmiechasz się do ludzi, widzisz, że to poprawia im humor, nawet Ty czujesz się już nieco lepiej.

Każdy, codziennie toczy bitwę ze swoimi demonami. Czasem widzisz w oczach innych złość i gniew, rozpacz i determinację. Zastanawiasz się, czy życie naprawdę musi rzucać nam takie kłody pod nogi!?

Każdego dnia myślisz o tym, co Tobie przyniesie życie...

Czy poradzisz sobie z przeciwnościami losu? Wściekasz się, że nie masz łatwo, a przecież jesteś dobrym człowiekiem i to dobro ciągle czynisz...

Każdego dnia życie toruje nam nową ścieżkę. Spotykamy na swojej drodze osoby, które mają w jakimś stopniu wpływ na nas. Czy to przeznaczenie daje nam znać, żebyśmy coś w sobie zmienili?

Zatrzymajcie się na chwilę.

Zastanówcie się, czy jesteście zadowoleni z siebie, czy jesteście zadowoleni ze swojego życia?

Może jest coś, co chcielibyście zmienić?

Więc, na co czekasz? ZMIENŃ TO!

Pamiętaj, że masz przy sobie ludzi, którzy będą przy Tobie i będą Cię wspierać. Masz dla kogo, a nawet choćby dla siebie, stawać się lepszym.

Pamiętaj, że dobro wraca.

Adam Makowski  
Centrum Zdrowia Psychicznego „Medison”  
w Koszalinie  
Prowadzi na Facebooku bloga „Pan Opiekun”







## CO KAŻDY NASTOLATEK O ZDROWIU PSYCHICZNYM WIEDZIEĆ POWINIEN



### CZY LEKI NA DEPRESJĘ UZALEŻNIAJĄ?

Jest to jedno z najczęstszych pytań zadawanych nam, psychiatrom. Pacjenci i ich rodzice boją się, że jak zaczną brać leki, to już nie będą mogli przestać. Otóż większość leków w psychiatrii nie uzależnia, tzn. że jeśli je odstawisz, to nie będzie się to wiązało z żadnymi przykrymi doznaniem. Uwaga! Odstawienie leków bez konsultacji z lekarzem może być groźne. Najbardziej niebezpieczne jest to, że jeśli zrobisz to za szybko, to objawy, z powodu których brałeś leki, mogą nawrócić. Są leki, w wypadku których istnieje ryzyko uzależnienia – to część leków przeciwlękowych, tzw. benzodiazepin. Lekarze psychiatrzy przepisują je dzieciom i młodzieży bardzo niechętnie i zazwyczaj tylko na krótko. Jeśli boisz się, że leki, które przepisuje Ci psychiatra, mogą zrobić Ci krzywdę, to powiedz o tym otwarcie i przedyskutuj z lekarzem swoje wątpliwości. Bardzo lubimy, kiedy pacjenci dopytują nas o te rzeczy, bo im bardziej świadomie ktoś bierze leki, tym bardziej jest skłonny do przestrzegania naszych zaleceń.

### CO MAM ZROBIĆ PO OPUSZCZENIU ODDZIAŁU PSYCHIATRYCZNEGO?

#### GDZIE DALEJ SZUKAĆ POMOCY?

Osoba wypisywana z oddziału psychiatrycznego powinna mieć w zaleceniach szczegółowe informacje związane z dalszym postępowaniem. Dotyczą one m.in. dalszego leczenia. Lekarz powinien wskazać Tobie i Twoim rodzicom miejsce lub miejsca, w których możesz uzyskać pomoc. Jeśli z jakiegoś

powodu znalezienie dalszej opieki jest trudne, możesz poprosić lekarza o umówienie Ci terminu wizyty ambulatoryjnej. Pomocą w tej sprawie służyć może też Rzecznik Praw Pacjenta lub regionalny oddział Narodowego Funduszu Zdrowia.

### CZY KTOŚ SIĘ DOWIE O TYM, ŻE BYŁEM U PSYCHIATRY?

Tajemnica lekarska i psychiatryczna chroni przed ujawnieniem informacji nie tylko o tym, dlaczego się leczymy, ale nawet o tym, że się leczymy. Jest tu tylko kilka precyzyjnie zdefiniowanych wyjątków. Tajemnica może zostać uchylona, gdy istotnie zagrożone jest Twoje życie i zdrowie lub życie i zdrowie innych osób, doszło do bardzo poważnego przestępstwa lub ujawnienie tajemnicy związane jest z ważnymi kwestiami w sprawowaniu opieki rodzicielskiej. Może być ona też ujawniona innemu pracownikowi służby zdrowia, gdy jest to niezbędne w opiece nad tobą lub służy nauce zawodu. W tym ostatnim wypadku powinieneś na to wyrazić zgodę.

Przedyskutuj ze swoim lekarzem, psychologiem, psychoterapeutom swoje obawy, co do zachowania tajemnicy. Na pewno zostaną one wyjaśnione.

### CZYM SIĘ KIEROWAĆ W POSZUKIWANIU ODPOWIEDNIEGO TERAPEUTY?

Relacja z psychoterapeutą może być jedną z najważniejszych w Twoim dotychczasowym życiu.

To ważne, żeby wybrać dobrze. Od niedawna w Polsce umiejętności psychoterapeutów w pracy z dziećmi i młodzieżą potwierdza specjalizacja medyczna. Szukaj więc specjalistów psychoterapii dzieci i młodzieży lub osób, których doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą jest tak duże, że uznano je za równoważne z ukończeniem szkolenia specjalistycznego. Można też korzystać z pomocy osób, które są w trakcie takiego szkolenia. Specjalizacja jest nowa, więc bardzo wielu dobrych terapeutów jeszcze jej nie ma.

Gdy ktoś jednak nazywa siebie psychoterapeutą, to musisz sprawdzić kilka rzeczy. Po pierwsze powinna być to osoba, która ma wykształcenie wyższe (psychologiczne, pedagogiczne, socjologiczne lub medyczne). Po drugie, powinna mieć certyfikat psychoterapeuty lub być w trakcie szkolenia, organizowanego przez stowarzyszenie psychoterapeutów (np. Polskie Towarzystwo Psychiatryczne, Polskie Towarzystwo Psychologiczne, Polskie Towarzystwo Psychoterapii Psychodynamicznej, Polskie Towarzystwo Psychoterapii Poznawczo-Behawioralnej, Polskie Towarzystwo Psychoanalityczne oraz stowarzyszenia skupione w Polskiej Radzie Psychoterapii). Dobrze też, żeby psychoterapeuta miał swojego superwizora, czyli bardziej doświadczoną koleżkę lub kolegę, z którym dyskutuje o prowadzonych psychoterapiach. Niestety w Polsce zawód psychoterapeuty jest słabo regulowany i niestety zbyt często zajmują się nim osoby nie mające żadnego sensownego wykształcenia! Koniecznie poproś rodziców, żeby dobrze sprawdzili Twojego psychoterapeutę zanim się do niego umówicie.

A teraz druga ważna sprawa. Jakie podejście (nurt, kierunek) psychoterapii wybrać? Zanim pójdziemy do psychoterapeuty warto poczytać, na czym polega terapia poznawczo-behawioralna, systemowa terapia rodzin, terapia psychoanalityczna oraz psychodynamiczna, terapia integracyjno-doświadczeniowa czy integracyjna. Kiedy jedziesz na wczasy, to sprawdzisz, czy hotel, który wybierasz, ma basen, jak daleko jest do morza, czy pokoje są ładne, jaka jest kuchnia. Sprawdź, który rodzaj psychoterapii najbardziej Ci się podoba! Uczciwy terapeuta w czasie sesji diagnostycznej (początkowej) powie Ci, czy podejście, które reprezentuje i to, jak pracuje, pomoże Ci. Jeżeli chodzisz do psychiatry, porozmawiaj z nim

o wyborze psychoterapeuty, chętnie Ci w tym pomoże.

I ostatnia sprawa. Skąd wziąć informację o psychoterapeutach? Najlepiej nie z reklam w internecie. Ci najlepsi w ogóle się nie reklamują, bo nie muszą. Poleceni są przez kolejne osoby. Wiedza o nich płynie z ust do ust. Jak szukasz psychoterapeuty, to najlepiej właśnie w taki sposób. Popytaj bliskich, znajomych, przyjaciół, czy nie znają jakiegoś psychoterapeuty, który komuś kiedyś pomógł. Właśnie do niego spróbujcie się umówić.

---

### CZY PO ZAKOŃCZENIU LECZENIA SZPITALNEGO BĘDĘ MUSIAŁ DALEJ LECZYĆ SIĘ PSYCHIATRYCZNIE?

---

W wypadku większości dzieci i młodzieży leczących się psychiatrycznie ambulatoryjnie poprawa stanu psychicznego następuje w przeciągu kilkunastu tygodni i jest trwała. Podobnie większość hospitalizowanych z powodu zaburzeń psychicznych dzieci i nastolatków nie wraca już do szpitala. Jedynie część osób wymaga długoterminowego leczenia. Nie wiemy, jak jest w Twoim wypadku. Zadaj to pytanie swojemu lekarzowi, psychologowi, psychoterapeucie, powinien Ci na nie odpowiedzieć.

---

### CZY NAWRÓT PROBLEMÓW PSYCHICZNYCH MOŻE WYSTĄPIĆ U OSÓB STARSZYCH?

---

Domyślamy się, że pytasz o problem leżący w obszarze zainteresowań psychiatrii. Jest ich całkiem sporo. Niektóre z nich mają tendencje do powtarzania się, inne wystąpić mogą tylko raz. W zależności od problemu mówimy o kolejnym epizodzie tej samej choroby, pogorszeniu stanu psychicznego czy nawrocie objawów. To, że leczysz się psychiatrycznie, bierzesz leki, jesteś w szpitalu nie oznacza, że będzie tak całe życie. To, czy nawrót będzie lub nie Ciebie dotyczył, tego do końca nie wiemy. Są okoliczności, które pozwalają nam określić, czy szanse na nawrót są duże, czy małe, są jednak różne dla poszczególnych chorób i zaburzeń. Najlepiej porozmawiaj o tym ze swoim lekarzem lub psychoterapeutą. Będzie mógł odpowiedzieć, jak sprawa wygląda właśnie u Ciebie.



# Z ŻYCIA DEPARTAMENTU

## WITAMY NA POKŁADZIE!

Od 6 września 2021 r. stery w Departamencie ds. Zdrowia Psychicznego przejął Pan Dyrektor Damian Marciniak. Z natury, jak twierdzi, jest bardzo ciekawy świata więc uwielbia podróżować i często na własną rękę wymykać się



Grzegorz Błażewicz, z-ca Rzecznika Praw Pacjenta (z lewej) wręcza Damianowi Marciniakowi powołanie na stanowisko dyrektora DZP.

z hotelu, by zobaczyć coś więcej niż wakacyjny folder.

Od dzieciństwa bardzo lubi piłkę nożną, ale ostatnio w trzech wydaniach:

- gra w piłkarzyki, twierdzi, że jest w tym naprawdę dobry;
- gra w tenis stołowy – wraz ze znajomymi i sąsiadami organizuje plenerowe turnieje ping-pongowe;
- ogląda ligę mistrzów – jego zdaniem, pasjonujące mecze i dobre towarzystwo to komplet na dobrą zabawę.

Poza tym bardzo lubi czytać i to najróżniejsze pozycje od „Czarodziejskiej Góry” Tomasza Manna po praktyczne książki w stylu „Kto zabrał mój ser?”.

Lubi jeździć na rowerze i na nartach – aktywny sposób spędzania czasu to dobry patent, by na starość się nie zasiedzieć. Tak twierdzi i my się z nim zgadzamy.

## SZKOŁA W DZIEKANCE

Zakres działania Rzecznika Praw Pacjenta nie ogranicza się tylko do zadań literalnie wskazanych w ustawie o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Szczególna troska jakiej wymagają dzieci i młodzież leczone w placówkach psychiatrycznych generuje konieczność szerszej perspektywy postrzegania tego typu oddziałów.

Kiedy we wrześniu 2020 r. ordynator oddziału dziecięco-młodzieżowego w Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych „Dziekanka” im. Aleksandra Piotrowskiego, Pani Katarzyna Olszewska, przekazała nam informację, że na terenie placówki nie funkcjonuje nauczanie na poziomie ponadpodstawowym rozpoczęliśmy działania wspierające placówkę.





Szkoła w Dziekance

W wyniku wielomiesięcznej pracy dzięki porozumieniu władz Miejskiego Ośrodka Socjoterapii i Starostwa Powiatowego, przy pomocy kuratorium i Biura Rzecznika Praw Pacjenta, w Gnieźnie powstał Zespół Placówek Edukacyjno-Wychowawczych. W skład Zespołu Szkół weszły różne jednostki o różnych strukturach organizacyjnych. Rozwiązanie to jest **niezwykle korzystne dla młodzieży i dzieci leczących się z różnych zaburzeń psychicznych** ponieważ wszyscy pacjenci przebywający na leczeniu psychiatrycznym w Szpitalu Dziekanka mają zapewnione warunki do nauczania i wychowania edukacyjnego. Daje im to szansę nie wpadać w kolejny kryzys, związany z brakami edukacyjnymi.

## PSYCHIATRIA ŚRODOWISKOWA NAD MORZEM

Pracownice Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego naszego Biura pełniące na co dzień funkcję rzeczników Praw Pacjent Szpitala Psy-



Festyn Tolerancji w Sopocie



chiatrycznego w dniach 12–14 września czynnie uczestniczyły w Festynie Tolerancji w Sopocie, zorganizowanym przez Pomorską Koalicję na Rzecz Zdrowia Psychicznego.

W ramach bezpośrednich rozmów z zainteresowanymi prowadziły edukację związaną z prawami pacjenta, organizacją ochrony zdrowia psychicznego. Przekazywały również materiały edukacyjne oraz drobne upominki. Odpowiadały na często trudne pytania oraz wskazywały sposoby uzyskania pomocy w konkretnych sytuacjach.

Bardzo ważnym aspektem obchodów była konferencja ZDROWIE PSYCHICZNE – NOWA KULTURA POMAGANIA na której mocno wybrzmiała potrzeba zmiany w podejściu do kwestii pomagania osobom w kryzysie psychicznym. Wskazywano na pozytywne znaczenie wpływu środowiskowego modelu pomocy, w którym opieka instytucjonalna ustępuje miejsca relacjom pacjent – środowisko.

Prelegentami konferencji byli Prof. Jacek Wciórka, przedstawiciel Ministerstwa Zdrowia: dr Marek Balicki, Agata Cichoń-Chojnacka – specjalistka psychiatrii dzieci i młodzieży, Agnieszka Kapała-Sokalska – członkini Zarządu Województwa Pomorskiego, Mateusz Biernat z Fundacji „Człowiek”.

### ROZNIKA UPAMIĘNIENIA MORDU NA PACJENTACH PSYCHIATRYCZNYCH W CHOROSZCZY

Przy pomniku ofiar faszyzmu w Nowosiólkach (koło Białegostoku) uczczono 80 rocznicę śmierci kilkuset pacjentów psychiatrycznych. Rzecznika Praw Pacjenta reprezentowały: Pani Elżbieta Bartosiewicz, z-ca Dyrektora Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego; Sylwia Kozarzewska, specjalista w Departamencie ds. Zdrowia Psychicznego oraz Pani Lidia Smyk, Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego.



Rocznica upamięnienia mordu na pacjentach psychiatrycznych w Choroszczy



Udział w obchodach wzięli również: personel i pacjenci Szpitala w Choroszczy, przedstawiciele kleru oraz Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu Marszałkowskiego, Urzędu Miasta Białostok oraz administracji gmin, na których znajduje się pomnik upamiętniający mord.

## WYJĄTKOWI DLA WYJĄTKOWYCH W ŁODZI

Pod koniec sierpnia odbyło się wydarzenie w ramach kampanii „Wyjątkowi dla Wyjątkowych” Towarzystwa Przyjaciół Niepełnospraw-

nych w Łodzi. Celem akcji była zbiórka pieniędzy na budowę trzech domów z całodobowym pobytem dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W ramach imprezy odbyły się biegi w kategoriach: przedszkolak, junior oraz dorośli. Każda grupa liczyła kilkudziesięciu uczestników. Impreza miała doskonałą oprawę muzyczną, wyśmienitą gastronomię oraz wiele atrakcji towarzyszących. Koleżanki z Departamentu miały zaszczyt wręczać nagrody. Spotkanie wypełnione było rozmowami i zachętą do aktywności fizycznej połączone z promocją zdrowia psychicznego.



Kampania „Wyjątkowi dla Wyjątkowych”



# Kamerą i piórem...

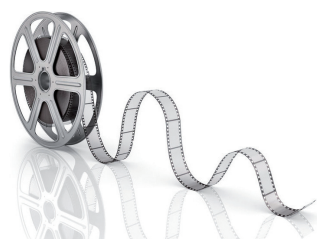
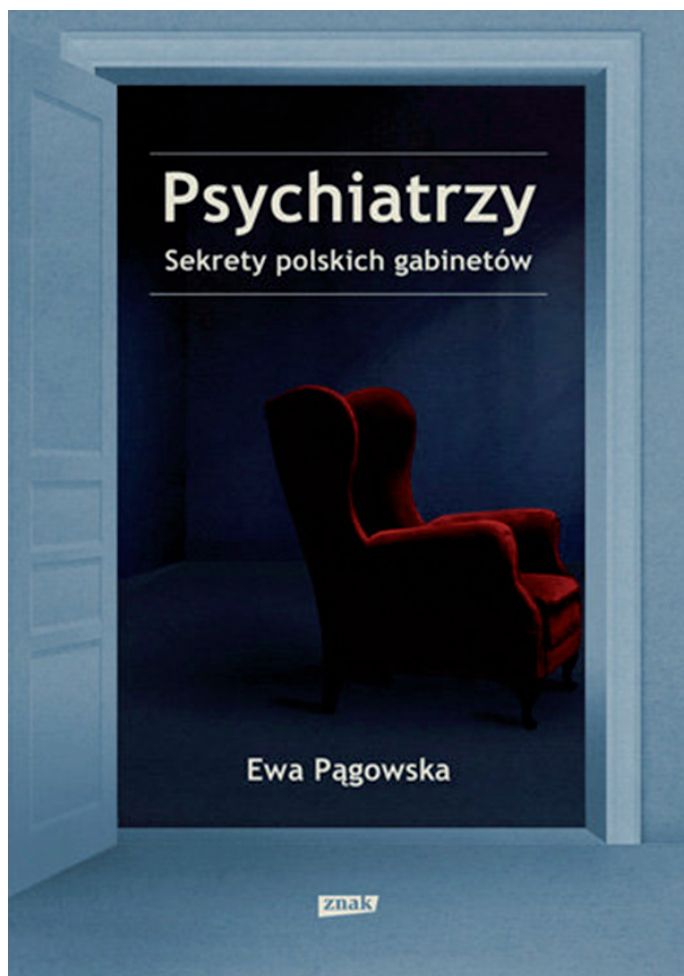
*Psychiatrizy. Sekrety polskich gabinetów – Ewa Pągowska (wydawnictwo: Znak)*

W niniejszym numerze zapraszamy Państwa na wycieczkę po oddziałach psychiatrycznych w Polsce wspólnie z dziennikarką Ewą Pągowską.

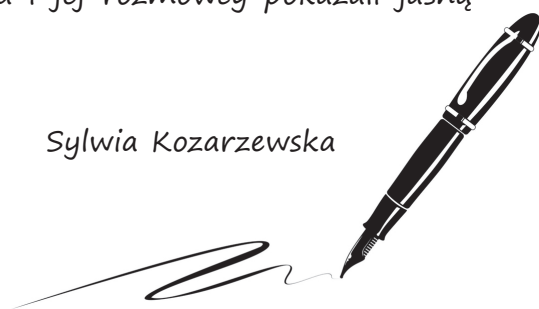
345 stron rozmów z ekspertami psychiatrii w Polsce. Autorka rozmawiała z prof. Jackiem Wciórką o tym, czym jest norma w dzisiejszych czasach. Od prof. Piotra Gateckiego uzyskała dla czytelników wiedzę na temat współczesnego leczenia depresji, a od dr n.med. Sławomira Murawca o zaburzeniach lękowych. W świat osób zmagających się ze schizofrenią wprowadza nas prof. Agata Szulc, a o problemach intymnych opowiada dr n.med. Bartosz Grabski. O uzależnieniach wszystkiego dowiedzieć się można od prof. Jerzego Samochowca, a osoby zmagające się z zaburzeniami osobowości opisuje dr Ewa Niezgoda. Problemy dzieci nakreśla nam dr Jolanta Paruszkiewicz, a młodzieży dr n.med. Cezary Żechowski. Z codziennością psychogeriatry mierzy się prof. Jakub Kaźmierski, a w sprawy związane z psychiatrią sądową wprowadza nas prof. Józef Kocur. Z dr Anną Depukat zwiedzamy krakowski szpital psychiatryczny, a prof. Joanna Rymaszewska przybliży kontrowersyjne metody leczenia problemów psychicznych. O tym, co dalej po leczeniu opowiada prof. Artur Kocharński, a na koniec wspólnie z dr Joanną Krzyżanowską-Zbucką zmagać się będziemy z pandemią i jej następstwami.

Ta pozycja to pigułka współczesnej polskiej psychiatrii. Dowiadujemy się z niej jak leczenie psychiatryczne wyglądało w przeszłości, a jakie zmiany nastąpiły obecnie. Nie zabrakło również wyrażania nadziei na dalszy rozwój psychiatrii środowiskowej, wskazując jej ogromnie istotną rolę w procesie zdrowienia, zarówno dużych jak i małych pacjentów.

Zachęcamy do zapoznania się z lekturą, ponieważ jest to pozycja w której każdy znajdzie coś dla siebie, dowie się czegoś nowego, ale również może utwierdzić się w tym, co już wie z opowieści lub własnego doświadczenia. Ewa Pągowska i jej rozmówcy pokazali jasną stronę polskiej psychiatrii.



Sylwia Kozarzewska







## Rzecznik Praw Pacjenta

W przypadku pytań, wątpliwości lub sytuacji naruszenia praw pacjenta  
skontaktuj się z Biurem Rzecznika Praw Pacjenta  
ul. Młynarska 46  
01-171 Warszawa

Telefoniczna Informacja Pacjenta  
**800 190 590**  
czynna pn. – pt. w godz. 8:00-18:00

[www.gov.pl/rpp](http://www.gov.pl/rpp)  
e-mail: [kancelaria@rpp.gov.pl](mailto:kancelaria@rpp.gov.pl)

WYDAWCA: Rzecznik Praw Pacjenta  
REDAKTOR NACZELNY: Elżbieta Bartosiewicz  
Redakcja merytoryczna: Sylwia Kozarzewska, Aleksandra Wenelczyk  
Redakcja techniczna: Małgorzata Duda  
Druk: Centrum Obsługi Administracji Rządowych (COAR), Warszawa  
Adres: ul. Młynarska 46, 01-171 Warszawa  
Kontakt: e-mail: [jednymglosem@rpp.gov.pl](mailto:jednymglosem@rpp.gov.pl), tel.: (22) 532 82 22  
Nakład: 2500 szt.

# RZECZNIK PRAW PACJENTA

Artykuły autorów nie będących pracownikami Biura Rzecznika Praw Pacjenta  
są wyrazem ich osobistych poglądów, nie zaś stanowiskiem Rzecznika Praw Pacjenta